

Locuinta Redactorului

si

Cancelaria Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului (L. vésztoza), Nr. 6.

Scrisorile nebrancate nu se voru primi decatu numai de la corespunzantii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii transmisii si nepublicati se voru arda.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui-a si Dominee'a.

Prețulu de Prenumeratiune

Pro trei lune . . . 3 fl. v.
Pre siesse lune . . . 5 „ „
Pre anulu intregu . . . 10 „ „

Pentru Romanii a:

pre a. intregu 30 Fr. = 26 Lei v.
„ 6 lune 16 „ = 14 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrale pentru siesse-care publicatiune separat. In loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 5. Febr. 1873.
24. Jan.

La ordinea diliei in Camer'a Ungariei este unu sfru de propusetiuni (motiuni) facute de comisiunea financiara, a supr'a caroru-a s'a incinsu una zama lunga, care in sied. de eris arse pre mamelucii deakisti. Propusetiunile tote sunt atatu de nevinovate, incatu peccatu de tempulu ce se pe trece cu discussiunile celle sterili a supr'a loru, dar' pote chiaru pentru ca sunt asiá de pucinu importante, partit'a deakista au negritu a se occupá de elle si a luá decisiuni in conferintiele clubului, de aici apoi a urmatu ca partit'a fiindu nepregatita, cadu in curs'a oppositiunii. Era adeca vorb'a (Propus. III.) d'a impune curtii de computuri detorint'a: d'a presentá regulamentul seu propriu si unu elaboratu despre tote affacerile de comptabilitate alle statului si despre controllulu loru. De ora ce la aest'a, legea oblega curtea de compturi, nime nu poteá se aiba cuventu in contr'a propusetiunii, dar unu deputatu d'in oppositiune i-se pará ca propusetiunea nu ar fi destellu de aspru formulata, deci, o formulá d'insulu mai piperata si cu tote ca ministrulu presiedinte cereá a se amaná luarea decisiunii, pana ce densulu se va fi consultatu cu presiedinte curtii de compturi, — mare parte d'in legiunea ministerialiloru allaturandu-se la propusetiunea stangei, aceea fu adoptata si estu-modu deakistii se lovira, ca scorpionii, insi-si pre sine; cellu pucinu supergubernamentalii striga „scandalu!“ pentru ca prin acestu accidentu s'ar fi compromissu partit'a ca nu s'ar fi paditu disciplin'a, etc. cu tote ca neci unu reu nu s'a intemplantu, se va lungi pucintellu, ce e dreptu „nasulu“ domniloru de la curtea de compturi si se pote intempla ca se-lu carnesca, dat'a occasione, in contr'a ministeriului, dar numai se pote, ca-ce corbu la corbu nu scote ochii. Era pentru deakisti urmarea va fi, ca d'insii in conferintiele clubului se voru occupá mai pucinu d'a reproduce scene sublimie sentimentali, si voru cerne mai cu amenuntulu cestiuile, catu de prosaice, ca oppositiunea se nu mai pota ave assemene occasiuni d'a-si ride in punni de legiunea cea nedisciplinata a mameluciloru. Asiá d'icu ei, noi inse credemu ca scen'a de eri se va mai repeti, pentru ca partit'a deakiana este mai mare decatu ca se nu alluneca a se preaincrede in omnipotentia sa si apoi se scie ca este compusa d'in multe elmente dispartate.

De mare importantia pentru noi este actulu imperatescu emanatu in diliele trecute, prin care, pentru Cisiliani'a inca, s'a infintiatu unu scaunu metropolitanu gr. orientale coordinatu Metropolitanu de Sabliu si Carloveti. Nou'a Metropolia se compune d'in doue episcopate, cellu de Cernauti (rectius Suciava) in Bucovin'a si cellu d'in Dalmatia, — si a nume: cellu d'in Bucovin'a fu redicatu la demnitate de scaunu metropolitanu, avendu de suffraganu pre cellu serbescu d'in Dalmatia, era canoscutulu ruthenicatoriu allu diecese romane d'in Bucovin'a, Eugeniu H a c k m a n n fu numitu Archi-Eppu si Metropolitu. La acesta creare si numire, inspiratulu organu officiosu allu ministeriului ung. „Pest'er Lloyd“ dupa inspiratiunea ce va

fi primitu immediatu observa, ca ar fi datu ansa situatiunea cea incercata a metropoliei de Carloveti, prin care s'ar fi turburatu administratiunea besericesca in Dalmatia, si ca finitulu acestei perturbatiuni nu s'ar fi potutu prognostica! Deci, motivele pentru mesur'a ce s'a luat trebene cercate, dice „P. L.“ numai si numai intru organizatiunea „i n t e r n a“ a besericei greco-orientali, era neci decatu intr'alta direptiune. Totodata assecura acestu organu superofficiosu, ca, dupa impartesirile primite (firesce de la guvernulu ung.) mesur'a (correctiva) amintita au urmatu in deplina intiellegere a regimului austriacu cu cellu ungurescu. — Lovitur'a inse nu este numai intr'un'a, ci in doue direptiuni, nu este indreptata numai in contr'a serbiloru ci si a Romaniloru, si pote mai multu in contr'a acestoru-a. Lasamu da o parte abnormea situatiune a nonei metropolie, grentatile administratiunii resultatorie d'in immensa distantia territoriala, disparitatea limbii, etc. tragemu attentionea cetitoriloru nostri a supr'a momentului politicu ce involve acestu actu si a supr'a momentului canonicu. Cis si Transiliani'a se considera estu-modu si intr'adeveru sunt: tierre straine un'a catra alt'a, ca si candu n'ar fi sub unulu si acell'a-si domnitoriu, ca si candu n'ar fi un'a, ci doue monarchie, ca ce altmintrea ce trebuintia era a smulge scaunulu eppale allu Dalmatiei de sub iurisdictione metropoliei de Carloveti, carei-a fusese mai nainte suppusa? ce causa d'a subtrage scaunulu epp. d'in Bucovin'a iurisdictionii scaunului metropolitanu de Sabliu? Causele sunt politice, divisiune, imparechiare, sleirea poteriloru, impedearea consolidarii ici a Romaniloru, care a serbiloru prin autonom'a institutiune besericesca, cu unu cuventu: unu actu de dusmanie in contr'a acestoru doue natiuni. Dar bine, daca se pretinde ca in beserica serbesca s'ar fi nascutu perturbatiuni nescoite de guvernulu ungurescu, ce au peccatuitu ore Romanii besericei metrop. gr. orientali? Peccatulu loru unicu si ereditariu, adeca peccatu stramosiescu, este si nu pote fi altulu decatu ca sunt ceea ce sunt: Romani, si acestu peccatu originale nu se pote sterge, pentru ca este inerente, innascutu; botezulu crestinescu l'a facutu mai pregnantu, deci stapanii diliei, spre a lu pote, sterge au inventatu botezulu fortie absolutistice, dar' scriusu este ca portile infernului „non praevalerunt adversus eam“. Precandu se infintiasse metropolia gr. or. d'in Sabliu se incercassera negociatiuni pentru suppunerea eppatului d'in Cernauti ca suffraganu noulu scaunu metrop., si aest'a atatu in intiellessulu prescripteloru siloru Canone bes. catu si d'in respectulu limbii si a nationalitatii, precum si allu administratiunii, fiindu Bucovin'a invencinata, marginasia cu Transiliani'a, dar' atunci guvernulu de Vienn'a cu reservatiune mentale, sciu se uneltesca a imbarbatá pre purerea servilulu eppu Hackmann, ca acestu a se se oppuna cu incapetinare, ba se pretindia ca d'insulu, urmatoriu pre scaunulu metropolitanu allu Suciavei in Moldov'a, are dreptulu si istoricu si canonicu a deveni insu si metropolitu, si numai modestiei salle se pote atribui ca, in poterea dreptului istoricu, n'a aspiratu, n'a pretinsu atunci indata demnitatea asceptiunale de „Es-sarchu“ ca-ce „Es-sarchu“ au fostu me-

tropolia Moldovei. — Multa stricatiune au facutu acestu betranu eppu natiunii si besericei romane d'in Bucovin'a de multe peccate va trebui se dee socotela inaintea lui Ddieu. Desnationalisarea clerului, dilapidarea fonduriloru bes. prin detornarea de la scopulu loru, tradarea institutorulu de cultura in man'a nemtiloru platiti d'in fondurile besericei romane, etc. etc. tote acestea voru appesa greu sufletulu seu in dnu'a judecarii. Natiunea romana l'a judecatu de multu! pentru ca s'a facutu lutu in man'a olariloru straini, cari lucrameru a sapá gropa acellui poporu care au fostu purerea credintiosu casei domnitorie si statului, de care au avutu nefericirea d'a se tiené. Faptele relle nu potu scapa de respata, guvernele nedrepte, impilatorie indura si elle pen'a divina, si aest'a este cumplita!

Cu privire la eppatulu Morlaciloru d'in Dalmatia, ni vine a minte eventualitatea incorporarii acestei provincie cu regatul Croatie si prin acestu-a cu allu Ungariei, ce va fi atunci cu iurisdictione Metropolitanu d'in Bucovin'a? Ostungurii dora nu voru fi nitatu d'in calcululu loru si acesta possibilitate.

Revelatiunile ducelui de Gramont au intratu in noua fase prin articulu publicatu in diariulu fr. „Constitutionnel“ intitulatu „Franci'a si contele Andrassi“ provocatu precum se vede prin unu repusasu allu aestui-a. ce avea intentiunea d'a spelá curatiellu pre D. Beust, adeca s'a amnestecat unde nu i-a fertu olla, sau pote ca i-a fertu asiá cam in spudiu. Ducele de Gramont dupa ce tiessela pre contele Andrassi, scarmena pruritulu de mare potere a magiariloru, illustredia politica loru cu privire la austri'a nemtiesca si slavica, inchiaia cu assecurarea ca nu se teme de meritoria discussiune a negociatiuniloru diplomatice d'in an. 1870, si provoca cancellaria (minist. de esterne) austriaca. — daca d'ins'a doresce acesta discussiune, — ca se publice autografele imperatului Franciscu Iosifu, numai catu se nu uite a li adauge reporturile confidentiali alle principelui Metternich (solu la curtea de Paris) tramisse de a dreptulu la suveranulu seu. Vomu publica si noi acestu articlu curiosu.

Reflessiuni a supr'a importantiei proprietatii de pamentu cu privire la vendiarea paduriloru districtului Nasaudanu.

(Urmare.)

N'a trecut multe dieci de anni, de candu Europ'a a fostu — asié d'icundu — supprinsa cu numele „Romanii“ si se intrebá ce felu de neamu sunt Romanii si de unde au resaritu. Multele certe despre originea si limb'a nostra sunt prea bine canoscutu.

Acest'a a fostu candu Romanii au inceputu a scutura jugulu infernalu si barbarii au fostu siliti a slobodi belciugele cateneloru infricosiate, atunci Romanii impilati si au redicatu versulu si cereau dreptate inaintea lui Ddieu si a lume.

Micuti'a si angustá loru libertate i a imbarbatatu la munca si sub vitregele timpuri si trist'a loru sorte totu si au naintatu, asié inefatu nu nu mai destinsu invetiati Romani, cari prin fraged'a loru iubire spre neamulu loru pote ne prea snalhia. — ci strai-

nii, ba chiaru inimicii nostri secular se mirá de progressulu facutu

De multe neamuri e recunoscuta intelligentia naturala e Romani, si daca prea bunulu Creatoru s'a induratu a provedé neamulu nostru cu intiellectiune, ce ne impedece a medilocel si inlesni desvoltarea aestui daru cerescu? Ce ne impedece a ajunge pre straini? Lips'a materiale; asié e! inse dintre toti Romanii austriaci, cari sunt mai bine cuventati de providentia si mai cu prisosu de catu populatiunea districtului Nasaudu?

Aru fi fericita natiunea romana, ba multe altele, candu norocirea ar favora-o ca tote tienturile in proportiune cu populatiunea districtului Nasaudu aru dispune de asiá bogate midiloce materiale allocate pentru invetiatura.

Dupa-ce chiaru strainii nu potu negá ca Romanii sunt capabili, dupa-ce medilocenele materiali sunt spre a poté desvoltá intelligintia, spre a castigá sciintia si desteriate intru ori si care intreprindere, — deci numai indemnulu si caritatea despre scopulucare vré si trebeu se ajunga lipsesce romanului; — cu sargentia si minte l'au donatu natura. — Dupa tote aceste sum convinsu ca crecerea de barbati romani pentru asta specialitate era ceea ce totu omulu o doria, si ceea ce nu numai faceá districtului onore, ci populatiunii salle multu cercate si seraca i aducea mai multe folose si descendintii loru poteau se sperdie la unu venitoriu mai multumitoriu.

Nici versta, nici studeele, neci sciintiele mele cele marginite nu me indreptatiesce a da altoru-a invetiature, de aceea v e r o g u ca se nu se privesca modestele mele pareri, la cari me indemnua convingerea si pucina mea esperientia, ca de acestea, pentru ca numai fierbintea mea dorintia de a vedé iubita mea natiune catu de fericita; — era ca fliu allu districtului Nasaudanu inim'a-mi doresce a-lu vedé pre acestu a ca o flore pomposa a se desvoltá si redica in maretia gradina a natiunii; numai si numai acestea mi-a datu impulsulu a esprime modest'a mea convingere.

Nu mai prin barbati romani se voru poté deschide si exploata isvorele de castigu si multumire cari contienu verginulu pamentu locuitu de Romani. Esperientiele inregistrate in istoria, presentulu, amarulu presentu, adeca affacerile cari le vedemu in tote diliele numi potu dá, nice ca-mi voru dá vre-o data sperantia ca se pote lucrá pentru bunastarea si fericirea natiunei romane prin altu-feliu de barbati de catu numai prin romani insi-si, — asta mi-e convingerea, asta mi impune ca principiu, ca mai bine si folositoriu este a lasá isvorele de pre pamenturile romane amorfite, neexploatate, ba se stee se ruginesca, ca-ci timpulu in scurtu ar veni, ca ei mintea romanului — odata descepta — nu pote, nici ca va sta in midiloculu callei. — Inse dupa mine ar fi mai bine, in locu se ne amagiesca veniturile mari, la cari nice ca suntemu invetiati, pentru-ca nici odata nu le-amu avutu; in locu de a dovedí atata focu spre a gramadi averi, aru fi mai bine se pastramu capitalulu celu mai sigurá, ca-ci daca nu aru fi asiá, atunci cei d'in departare si de preste mari nu aru veni a-si versá aurulu pentru dragulu nostru.

Mai ieri se poteau numerá pre degete carturarii romani, asta-di in cu-

*) A se vedé nr. trec. alu „Fed.“

nun'a frumoasă a națiunii prindu d'in ce în ce a se ivi mai multe stele, și cu speranța în bunul Dumnezeu cred că în scurtu timp luțerij în tote ramurile voru resarî, pentru acestia s'nt de a se rezervă deschiderea comorilor, căci numai o inimă română pote cu efectulu doritu glasul unui sufletu de romanu.

3. Frumosu eră Nasaudulu și tîenutulu lui, candu altu glas, decătu celu sonor romanu nu audia, candu în ori și care parte te întorceai tîrensă „bine ai venit frate.” Nasaudulu a avut epocile sale, candu totu ce eră romanu cu bucuria și fala vorbiă de Nasaudu, candu pre secularii nostri înimici i tortură invidiă, eră viclenii nostri vecini furiu la înfricositate platurî spre doborîrea și ruinarea noastră, și dorere în parte le-a ajunsu.

Încă în anulul 1861 de și destinele și interesele Districtului au fostu concediute strainilor și inimicilor nostri, totu și erau în tîenutulu Nasaudului comune, în cari altu sufletu de cătu de romanu nu se pomenea, atunci multe pucine întreprinderi căte erau, pucinu castigu care se facea eră a romanului.

Asta-di asi potē dîce populațiunea e indoita, înse de ce? de lepra, a carei-a ocupațiunea principala nu stă în munca — ci pandesce — ca tîgrulu — se se ivēsca care-va nevinovalu, care-va cercatu de sorte, care d'in natura e curatu în semtimatele sale, sinceru pana la estremeitate, carele nici că se gandesce la nedreptățiri, și pre lungă tote devine pradă hienei spurcate; — ast'a nu-lu omora de-odata, căci nu are nici atăta îndurare, ci cu încetulu cu încetulu lu suge pana lu-usuca.

S'a dusu neînsemnatulu castigu, carele dupa munca și multa alergatura lu avea macelariulu, sarariulu opincariulu, pilariți'a și multi altu feliu de sfarnari pre piati'a Nasaudului și a tîenutulu lui; și ore cu ce s'a înlocuitu.

Întreprinderile mai mari cum sunt regaliele s. a. întreprinderi, cari și mai conștientiosu portate aduc veniturii, urmédia de sine că trebuie să fie în man'a adversarilor nostri, căci acestea sunt izvore sigure de învătire, — sunt bune mijloce de corupere, și inimicii nostri ar' lucră contra intereselor lor, candu le ar' lasă d'in mană, prin urmare cu ori și care pretiu ei trebuie să le posseda.

Acum au venit muntii și padurile de pre ei la rond. Că badea Ioanu, George, Vasilie, că Borgo-anii și Rodnenii porta unu comerci neînsemnatu cu hărne, scanduri s. a. e prea pu cinu, pentru că se pota marî summa venitului, — prea pucinu de a marî averea în bani, — cu cari numai forte pucini d'in adevărații fii ai fostiloru granitieri se folosescu, — ci trebuie să se îde și cogi'a cea uscata și amara d'in gur'a locuitorilor d'in munte, — cari pre lungă unu pamentu forte sterilu și neproductiv, pre langă pucina pistoria numai asta o mai aveau; d'ou, trebuie să se îde d'in man'a locuitorilor, și se se dăe gentil-omenilor de straini, și ast'a iute și de graba.

Ore districtulu ar' fi avut paguba, dacă aru fi asceptatu 4 ba și 10 ani, până ce si-ar' fi formatu barbati necesari; cu acestia și folosindu-se de capitalele banale, despre cari dispune aru fi începutu cu încetulu o exploatațiune regulata. Eu credu că rezultatulu aru fi fostu numai cătu se pote de îmbucuratori, pentru că ar' fi desceptatu în unu gradu supremu simțiulu de întreprinderi între totii Romani, pentru că tinerimea ar' fi castigatu convingerea, că mai sunt și alte afaceri, cari aducă mai mare multumire, și castigu mai însemnatu, cari ni dau o independență mai mare și ridică mai multu demnitatea omului, de cătu se pote acesta une-ori la ce sunt legati numai de budgetulu statului.

Asi e mai bine! ca tinerimea ce

ar' invetiă asta specialitate se pota deveni numai slugi, er' scump'a populațiune se fia neprivita și chiaru de neînsemnatulu castigu, se devina peritioria de sete lungă abundantulu ei izvoru; se devina d'in omeni seraci înse independenti sclavi la straini, ori cersitori.

Destulu se scie strainulu, că romanului i placu banii, că apoi întreprinderii nu voru lipsi, ci ne voru cotropi că vermii cadavrulu. — Se pote documentă prin date, că națiuni și asociatiuni versa parale cu prisosu, fără a caută la începutu la interesele lor, ci numai cu scopu că se se înfiga, căci după aceea scotu ei socotel'a lor.

Mai multu de cătu de bani au Romani trebuința de unire, nu numai în cugete și simțiri, ci că se fia cătu mai contratați și curati, căci numai asi e cu potința a scapă de latuirile întinse.

Strainii lucra nu numai spre a stapani și a si anesă izvorele nostre de castigu și de unu venitoriu materialu, ci totu-odata și spre morțea noastră socială și natională, adeca spre stergerea noastră și a numelui nostru de pre lume.

Ei sciu destulu de bine că pre campulu liberu lupt'a e de giab'a și asi se folosescu de sistemulu mai înainte amintitu, se punu la panda, folosescu slabitiunea noastră, și atunci ni întind veninu de morte învescutu în o subțire cogia de miere.

Nu credu că ar' fi omu, care ar' potē contestă ori și carui-a fiu adevăratu allu districtulu Nasaudu romanismulu lui, și pre lungă tote acestea se gasescu în Nasaudu partide și încă inversiunate, se gasescu activisti, passi visti, cesarlisti, feresca-ne d'ieu dora și egoisti, cosmopoliti, simionisti, comunisti, și mai sciu eu.

Simburile acestui reu nu pote să devina de la romani, cari în totu timpulu și la tote ocasiunile, candu recerea interesulu nationalu, au fostu uniti și de unu cugetu însufletiti, ci e sementia aruncata de inimicii nostri și întretinuta și îngrigita de acei a, cari prin sudorea romanulu se ingrasie.

Dar' nici odata n'a fostu și nici că voru fi strainii acei a, pre cari i va dorea neajunsele națiunii române, și nici acei a, cari aru lucră candu-va pentru interesele române în genere și în specie pentru alle districtulu Nasaudu, cu atătu mai multu pentru că acestu a li stă ca unu ghimpu în ochi, deci necesitatea recere că romanii se se ajute pre sine și între sine, și Dumnezeu i va salvă.

(Finea va urmă.)

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 1. Febr. 1873.

Siedint'a se deschide la 10 ore d'in di. Adamu Lazăr întreba pre ministrulu de comunicațiune, dacă are cunosștia despre dificultățile ce s'aru fi ivitu la construirea unoru linie alle călii ferrate de ostu? Dacă da, apoi are de cugetu a mediloc construirea linielor ferrate d'in cestiune și prin acest'a a satisface intereselor comunicațiunii publice? — Întrebatiunea se comunica ministrulu concerninte.

Ludu Karmán, avendu în vedere, că speșele pentru immanuarea actelor judecătorești, după nouele dispușetii alle camerei, sunt asi de mari, în cătu căte odata pestre- cu chiaru valoarea obiectului de processu; considerandu apoi, că partitele se temu a intentă processe d'in caus'a acestoru speșe, prin ce suferu nu numai justiti'a în sine, ci chiaru și caus'a statului; — întreba pre ministrulu de justiti'a, dacă are de cugetu a presentă încă în cursulu acestei sesiuni unu proiectu de lege despre modificarea acelor dispușetii?

Ministrulu responde, că legea despre esecutorii judecătorești a intratu în vigore abi de unu annu; deci o schimbare ce ar' urmă într'unu intervalu de timpu asi de scurtu, după parerea dsalle, n'ar fi prea compatibilă cu respectulu ce trebuie să avemu facia cu le-

gea, precum nici cu demnitatea legislative. După- ce înse vede, că contra acestei legi se redica plansori d'in tote părțile, dsa în acestu casu se va abatte de la principiulu enunțiatu și va provocă pre presiedintii tribunalelor, ca se-si dăe parerile în privinți'a dispușetii- niloru legii despre esecutori. Dacă în urm'a acest'a va vedē că modificarea acestei legi este necesaria, apoi va luă măsurile necesarie în asta privinți'a.

Urmedia apoi pertractarea proiectulu de lege despre redicarea cetățitoru Bai'a și Hódmező-Vásárhely la rangulu de iurisdicțiuni independente. Proiectulu se accepta.

Siedintia de la 3. Febr. 1873.

Siedint'a se deschide la tempulu îndatatu. Processulu verbalu allu sied. preced. se verifica.

Valentinu Tóth, avendu în vedere, că la confesiunea rom. cat. speșele pentru instructiunea populară se accoperu în mare parte numai prin poporu, — întreba pre ministrulu de instructiune, dacă are de cugetu să sterga competințele lecticale ce se dau în naturalie, er' scadiementulu ce s'ar nasce prin acest'a se se accopere în sensulu principiulu, după care se porta tote sarcinile?

Ministrulu responde că în tota diu'a primese gravamine referitorie la afacerea instructiunii populare. Elu, în interesulu onorei sale ar' vrē să satisfaca acestoru gravamine, înse parerile barbatiloru competenti în privinți'a mijloceloru, prin cari s'ar potē vindecă reulu, sunt diferite. Unii d'ieu, că raulu s'ar potē vindecă numai pre calle sociale; alții tîenu, că tota calamitatea provine d'iu legea despre instructiunea scolara. Am deci scopu — dîce ministrulu — a studē cestiunea, a convocă apoi o ancheta, carea va avē să se consulte, dacă revisiunea legii scolare este degiă necesaria s'eu ba? De la consultările acestei anchete va depinde apoi și cuprinsulu acellui proiectu de lege, care se va presentă în acesta afacere.

Danielu Irányi adressedia guvernulu urmatoriele întrebări: 1. Dacă au fostu de lipsa a emite unu commissariu reg. în afacerile serbesci, apoi pentru ce guvernulu n'a cerutu spre acest'a invoiea camerei? — 2. Adevăratu e, că commissariulu reg. emissu în caus'a besericesca a serbiloru i s'au maritu cerculu de potestate? Dacă da, apoi intru cătu și pana unde? — 3. Cugeta guvernulu a repportă camerei despre tote acestea și respective a cere și consentiementulu ei?

Br. Bela Wenckheim, ministrulu langă person'a M. Salle, responde la întrebatiunea ce i-a adressatu d. deputatu nationalu Miroea B. Stanescu în caus'a decorării unoru preuti romani d'in diecesea Aradului. — D. deputatu Stanescu n'a întrebatu — dîce ministrulu — că pentru ce am întrelasatu a cere de la superiori besericesci informatiuni și desluciri în privinți'a meriteloru ce preuti decorati si-ar' fi cascigatu pre terrenulu besericescu? La acesta întrebare observu, că în comit. Aradului s'a decoratu preutul d'in St. Ann'a care în cursu de 50 anni si-a implinitu officiulu cu onore. Afara de acestu-a s'au mai decoratu încă duoi preuti cu ocasiunea cailoriei M. Salle pre la Aradu. Decretele acestoru-a le-am contra-semnatu eu.

Impregiurarea, că cu ocasiunea decorării n'a fostu nimene întrebatu o motivediu prin aceea, că împartirea de decoratiuni este unu dreptu exchisivu allu M. Salle, care nu se pote restringe seau influință prin neci o persona naturală seau morală autonomă. D'in acestu motivu trebuie să respundu negativu și la a dou'a parte a întrebatiunii, unde d. Stanescu me întreba, că nu cum-va am de cugetu ca pre venitoriu să procedu altmintrelea? — De altmintrelea potē să assecuru pre d. interpellante, că numai asemoni persone se decorează, cari si-au cascigatu merite pentru tronu și patria.

M. B. Stanescu nu e multumitu cu respunsulu. Dsa sustiene, că dacă cine-va se decorează sub titulu, că si-a cascigatu merite pre terrenulu besericescu, Domnitoriulu de la nimene altulu nu pote capetă informatiuni mai bune în privinți'a meriteloru cascigate pre acestu terrenu, de cătu chiaru de la auctoritățile besericesci respective. Oratorele are cunosștia, că sub titulu „meriteloru cascigate pre terrenulu besericescu” s'au decoratu meritele cascigate pre terrenulu cortesiei la alegerile de deputati, pentru aceea nu se pote multumi

cu respunsulu ministrulu la întrebatiunea sa, și cu atătu mai vertosu nu potē fi satisfacutu, fiindu-că ministrulu a dechiaratu, că nici pre venitoriu nu se va abatte de la procedur'a sa de pana acum. [În unulu d'in nrii prossimi vomu publică reflesiunile dlui Stanescu mai pre largu. Red.]

Urmedia ordenea diliei și respective debatterea propuneriloru comisiunii financiare, presentate d'impreuna cu repportulu seu generalu a sup'ra bugetulu. Unele d'in aceste propuneri se accepta în siedint'a de asta-di parte cu, parle fără modifică tiuni.

Discursulu

dlui deputatu nationalu Sig. Borlea, rostitu în camer'a reprezentantiloru Ungariei în diu'a de 16./28. Jan. 1873., la debatterea generală a sup'ra bugetulu pentru acestu annu.

Onorabila Camera! Macara că d'in discursulu dlui ministru-presiedinte s'ar potē deduce, cumcă regimulu i-ar' placē a se consideră de unu guvernulu nou, servindu-se d'iu ministru-presiedinte de argumentulu, că acestu guvernulu abi de căte-va septemane a apucatu cărmă în manile sale, — s'eu dora chiaru voru fi mai multi, caroru-a va placē a înțitulă acestu de facia guvernulu, de guvernulu nou. eu d'in parte-mi nu-lu privescu, nu potē să-lu privescu de atare, nu numai pentru că pre temeiulu totu acelei sisteme, urma acele-si principie intru tote, ci și pentru că este compus totu d'in personele celui de mai înainte, și mie mi se pare că cu înnoirea acestui regimu noi amblamu cam ca si acelu sermanu baietu d'in poveste, carele venise degiă atătu de tîențiosu, în cătu și tata-seu a trebuitu să recunosca că asiă nu mai e modu d'a se aretă în lume, și i-a dîsu: se se porte bine, că apoi pre pasci i va face haine noue de diosu pana susu. Baietulu s'a portatu bine, și tata-seu s'a pusu și — d'in peptariulu drentiosu i-a facutu o caciula nouă, — adeca sciti, intru atăta nouă, intru cătu este cu potința ca cine-va d'intr'o drentia veche să faca lucru nou! er' în loculu peptariulu, avantajiatu de caciula, i-a datu unu peptariu alu seu vechiu; tote acestea și încă cu unele altele carpitire împeturandu-le frumosu și învelindu-le într'o cărpă terciată și pistritia, le oferi bietulu baietu ca de presentu pentru pasci. Baietulu desfăcundu cărp'a și observandu cum i zimbescu vechiturile drentiose în forma nouă, iu supriinderea sa amara — scarpenandu-si capulu, dise tatalui seu oftandu: Hei draga tata, ce mare pacală mai esci! După ce însuși recunoscu, că în rupturile cele vechi nu me mai potē aretă între omeni, apoi vini a mi le oferi, învelite în carpa terciată, în locu de haine noue; — dar' eu ti multiamescu; dacă astfietu sunt hainele noue ale tale, apoi țiene-le tie; pre mine nu me vei pacali!

Dupa această scurta digresiune, trecundu acuma la obiectu, am să spuna, că — da, eu recunoscu, on. Camera, cum-că după absolutismu țier'a noastră n'a avuta mare creditu, poporele d'in țiera n'au înnotatu în vr'o mare fericire, pre cum și aceea, că ele au fostu îngreunate cu multe sarcine; mai de parte, că ele au fostu despoiate cu poterea, și fora de lege de mai multe drepturi; înse, după a mea parere, țier'a nici asta-di n'are mai multu creditu, er' locuitorii au încă mai multe și mai grele sarcine și gemu sub dări mai mari, de cătu au fostu cele de sub absolutismu, er' de drepturile, de cari absolutismulu despoia fora de lege, asta di poporul este despoiatu după lege. Dacă deci, în privinți'a creditulu țierei și în privinți'a stărei poporulu există vr'o diferință între guvernulu absolutu și intru celu de asta-di, aceea diferință celu multu intru atăta pote să se cuprinda, că ceea ce guvernulu absolutu a îndeplinitu nelegintu, aceea guvernulu de asta-di îndeplinește pre căli sucite și maiestrite — în modu legalu!

Adevăratu că d'iu ministru de fincie, asesemenea și d'iu Goro ve și mai multi domni deputati guvernamentali s'au trudit a aretă, că — nu este tocmai asi de mare nenorocire, că avemu deficitu atătu de mare; căci țier'a și poporul forte multu s'au învătutu și pote să plătē; era învătirea ei s'au straduita a o dovedă prin d'esa citare de neumerate milioane ce s'au stracorat în țier'a noastră. Dar mie mi se pare forte curiosu, că — dacă în țier'a noastră au intratu atătea milioane, dacă țier'a s'a învătutu, — unde sunt acele multe milioane?! Căci — aceea se scie și este nenegabilă, cum-că cassele re-

mului sunt gole și cum-că lips'a de bani la tote clasele poporului este nespusă sentință ! (Aprobări d'in partea stînga !)

Dlu deputatu Gorove a apostrofat cu deosebire, că sub această sistemă și cărma, valoarea pământului s'a urcatu forte însemnatu, s'a urcatu cu câte 30-40, ba în cele mai multe locuri chiar și cu 100 procente, de unde apoi a dedusu, că numai prin creșterea prețului pământului țier'a s'a îmbogățitu cu multe sute de milioane. Dar asiă se vede, că dlu deputatu deduce această urcare a prețului pământului de acolo, că-cî unele bance d'in straiutate au cumpertat cu forte mari prețuri unele d'între cele mai frumoșe domenii d'in patri'a noastră : eu înse de aci nu potu să deduc cumcă țier'a s'ar fi îmbogățitu, ci ocmai d'in contra vedu că a seracitu ! Că-cî dacă proprietarii indigeni sunt necesități a si vinde cele mai bune și mai frumoșe posesiuni, și dacă în țiera nu se găsescu cumpertatori, ci vinu strainii de le ieu, această pentru mine este o dovădă că nu-su bani în țiera, că țier'a și cu poporul a seracitu !

Eu înse nici altcum nu vedu vr'o mare norocire intru aceea, că vinu strainii și cumpertara cele mai bune și mai frumoșe moșii ; că-cî — dacă această astfelu s'ar continuă, pământulu d'in țiera va fi în mani straine, și cu pământulu — țier'a ! ér noe ni va remaine pământulu celu sterilu, și cu seraci'a ! și atunci o să vedeti ce greu este a sustiené si administră o țiera !

Eu asiă credu, că urcarea s'eu scaderea prețului pământului — nu d'in aceea se pote deduce, că câtu de scumpu au cumpertatu unele bance straine câte-va domenii mari, ci de acolo, că ce prețiu au, cum se vindu posesiunile mai mici d'in manile poporului. Apoi cumcă prețiuu acestora posesiuni — tare a scadiutu, este usioru de dovădit. Se învederădă această deplinu, candu considerăm mulțimea înspaimentatoriu de astfelu de posesiuni mici, ce pre tota diu'a se espunu vendiarei pre callea esecutiunei judecătoreșci, și cari de comunu nu se potu vinde la prim'a licitațiune, fiindu că nu se găsescu nime ca e să dăe pre ele prețiu de estimatiune, și asiă se vindu la a dou'a, pururea multu mai pre diosu, de câtu ce au tostu ele prețiuite, macaru că prețiuirile regularminte se facu forte moderate !

Astfelu — dupa mine, este învederatu, că prețiuu pământului n'a crescutu, ci înca a descrescutu. — Este adeveru, că doi-trei omeni forte s'au învâțitu sub această sistemă ; pre cum și aceea este adevératu, că unii au cascigatu milioane ; dar' însu-si poporul nu s'a îmbogățitu, ci înca a seracitu. D'in învâțirea unoru pucini înse nu se pote deduce consecință, că — țier'a s'ar fi învâțitu, pre candu poporul a scapatatu.

Dlu deputatu Mariássy, pentru de a dovădi, câtu de puternicu ne-amu învâțitu sub această sistemă, aduce înainte, că preste mesura multu s'au sporitu vitele în țiera, cari înca reprezenta o avere de multe milioane. Dar' eu me indoiescu că dlu Mariássy si-ar fi luat ostenele d'a cercă si numără annu s'eu estu timpu vitele pre la sate si pre la case, ci dsa de buna s'ema si-a luat datele d'in care-va statistica, pre bas'a conscripțiunei de la 1869/70, și n'a luat în considerațiune că de atunci au trecut trei ani de seraciă ! Dacă asta-di s'ar pune cineva să numere vitele d'in țiera, eu nu credu că ar' mai găsi a trei'a parte.

Si mie asiă mi se pare, că o causa a deficitului nostru de asta-di, atâtu de mare și înspaimentatoriu, este chiaru aceea, că-cî dlu ministru de finantie, și guvernulu și parti'a sa, pururia înainte noastră și în faci'a lumii au zugrăfitu starea financiarilor noastre cu colorile cele mai lucitorie, și dacă cine-va a negatu adevérulu unei atare stări, guvernulu cu atâtu mai multu a afirmat'o, și totu meru s'a nisuitu a acoperi tristețele nostre referenție financiale pana ce în fine es'ă cuiulu d'in sacu, candu apoi ne mai potendu negă, și însu-si guvernulu încep' a recunosce, că diu starea noastră finantie e forte trista ; dar' acum dlu ministru-presiedinte cu aceea încep' a scusă pre regimu, că vin'a o porta — si guvernulu, și Diet'a, și — tota lumea !

Si eu forte me temu, că dacă, prin adoptat'a noua frase, cumcă adeca suntemu forte avuti, și dacă în butulu seraciei nostre cu totu prețiuu vremu să facemu a crede lumea că — noi si cu țier'a suntemu forte avuti, d'in țru această va să se nască unu reu asemenea,

s'eu și mai mare, și atunci dlu ministru presiedinte era-si, și cu dreptu va poté dice, că caus'a este guvernulu, este legelatiunea și este țier'a intr'ega !

Pricepu eu, on. Camer'a, că ce este caus'a, de se pune în circulațiune și se respandesce — fora temeiu vorb'a, despre bunastarea s'eu învâțirea poporului ! unic'a causa e, pentru că să para legitimata urcarea de dări ce se înteniunedia și poporul să nu se neliniscescă ; pre care urcare de dări apoi guvernulu va numf-o „reform'a dărilor“, și va presentă-o înainte lumii și a țierei ca unu mare progres ! (Va urmă.)

Desluciri autentice despre „caus'a Homorodana.“

Venindu-mi la mana nrulu 124. d'in 5. Jan. n. 1873. „Federat.“ me surprinse intr'in-salu corresponsint'a intitulata „Tiberiad'a Satu-mariului“, subscrișsa de pseudonimulu Cicariu.

Nu știu, dacă starea mea presenta, aflându-me înca sub impresiunea grozavei catastrofe a focului, ce-mi implu famili'a de una frica panica și mi-consumă cea mai mare parte a substantiei materiali, — ori nessleru și combinările confuze d'in corresponsint'a amintita, sunt caus'a, că eu nu potu precepe pre d e p l i n u neci tendință a acestei corresponsint'e, neci caus'a pentru ca e s'a scrișsu. Acest'a de altmintrea e judecat'a mai multoru cetitori, cu cari avui ocașiune a vorbi despre corresponsint'a d'in cestiune ; ma unii d'icu, că d'in tota corresponsint'a pricepu o nimica tota. Fia cum va fi, dar' e fapta, că Dlu Cicariu, pre langa tota potențiat'a și intipuire despre ce-va nalta erudițiune, une-ori vorbesce și scrie forte confusu. Pre langa ce scrie și acum asiă, mai luă în corresponsint'a sa una mare doze de date chiaru d'in ventu ; că-cî de ar fi scrișsu, precum audu eu, numai d'in informatiuni unilaterale, atunci în scrierea sa ar fi cu totulu unilateralu, și eu m'asiu margiu a-i reflectă pre scurtu cu un'a d'in citatiunile sale latinesci de predilectiune : „Inaudita causa quemquam damnari aequitatis ratio non patitur.“ Dar' vedindu această întortocare și lubricitate cicarescă, și presupponendu, că multi d'între on. lectori ai acestui diuaru voru fi dorindu a fi în chiaru despre „caus'a homorodana“ (asiă o numesce dsa, apoi fia !), pote si în câtu privesce aceea neînsemnat'a mea persona ; — de-ora-ce nimene nu pote fi mai îndreptățitu și mai competentu a dá în această causa desluciri și date autentice, decâtu chiaru eu, carele amu fostu în focu : cu permissiunea onorab. Redactiuni veniu a comunica deslucirile respective cu tota autenticitatea și în totu golulu adeveru, ca asiă să vina în chiaru cu sine sedussulu și lunecosulu Cicariu. — Ecce dare cum stă lucrulu :

Lafindu-se înca pre la începutulu lunei lui Oct. a. tr. fain'a, că prin eventual'a departare a invetiatorului d'in Homorodulu de mediu-locu, acestu postu are să devina vacantu, intru un'a de serbatori se presentă în baserica fostulu cantoru-docente în Chegea, Ign. Sabău, declarandu, că la eventual'a vacanția ellu aru fi competentu pentru acestu postu. După sierbitiulu divinu am esperiatu și însu-mi, și mergandu acasa, am întrebatu și pre curatorulu primariu, că ce parere dá poporul despre Ign. Sabău ? respunsulu fu, că poporul i place și nu e straniu de cătra densulu. Pre temeiuu acestei informatiuni și esperientie la întetțele rogări i-amu datu în scrișsu urmatori'a „Declarațiune : Ign. Sabău fostu invetiatoriu și cantoru în Chegea, trecandu în calletori'a sa de la Bozinta-Mare prin comun'a Homorodulu de mediu-locu, și întellegundu, că postulu cantoru-dascalu d'in această comuna, prin stramutarea lui Vas. Iluti în stățiunea d'in Veresmart, are să devina vacantu, s'a presentatu în antea poporului ca competentu la acestu postu. Poporul d'impreună cu subscrișsu parocu nu e straniu de cătra densulu în câtu adeca se vede aptu pentru a provede oficiulu numitu ; la allegere în se scaunulu scolaru nu s'a a fi a t u i n d r e p t a t i t u , pana candu nu va fi incunoscintiatu officiosamente, că V. Iluti e aprobatu și intaritu pentru comun'a Veresmart. Datu în Homorodulu de mediu-locu 6/10 1872. Georgiu Marchisiu m. p. parocu Homorodeloru romanesci.

Acum rogu pre dlu Cicariu să-si puna man'a pre anima și pre draguti'a de lege, de a cărei-a litera mortavre a se țiené legatu, ca ca

lăbi acotiului de gardu, și să-mi spuna „ordine“ (cuventulu dniei sale), că derogatu-am cu declaratiunea de susu dreptarilorui cui-va, ori chiaru legii de predilectiunea sa ? — Pana în 12. Oct. apoi nu s'a ivitu neci unu competentu la postulu d'in cestiune, și în câtu dlu Cicariu intr'unu passagiu allu obscuru alle corresponsint'e, întortoca lucrulu și face anacronisme, aseriindu-mi mie declaratiuni, de cari nu-i am facutu și representatiuni la o ordinariatu de cari numai a visatu dsa, dar' eu nu le știu, l'a taiatu memori'a pre d'in ainte și astfelu forte se departă de adeveru.

În 13. Oct. a. tr. — fără a publica de concursu — se presentara mai multi docenti ca competentu la postulu d'in cestiune, despre care deja se sciea cu positivitate, că are să devina vacantu. Între acesti-a, și numai acum prim'a data se ivi și G. Szilágyi, cumnatulu judeului orfanalu Papp Döme, și scaunulu scolaru, preste voi'a espressa a multimei poporului adunatu în antea scolei, d'in deferintiă cătra P. D. ., carele eră si însu-si presentu, ca membru alu scaunulu scolaru, cu 8. vcturi contr'a 2. alese pre G. Szilágyi, carui-a dedui si eu votulu. Ear' dupa publicarea rezultatulu allegerei o multime de poporu veni la cas'a perochiala protestandu în contr'a lui Szilágyi, d'in cauza, că e ruditu cu P. Döme și notariulu (pre atunci) Papp Józsi, și că prin urmare trei însi în trei forme voru domni și grassă în comuna, — și declarandu-se cu resolutiune pre langa invetiatorulu d'in Sasariu, Vasiliu Vagău carele înca eră competentu presentu (pentru acestu-a votasera 2 membri de ai scaunulu scolaru). — Preste aceste în diu'a urmatoria se ivi și portarea impertinentă și blasfemica în unu modu scandalosu — atinsu cu multa crutiare de dlu Cicariu — a lui Szilágyi Gyuri.

În 15 Oct. eu am facutu relațiune la Ven. Ordinatu despre rezultatulu allegerei ; nu am potutu înse să ignoredu în relațiunea mea resensulu poporului contr'a lui Sz. Gyuri și aderinti'a pentru Vasiliu Vagău și nu am potutu cu deosebire ignoră portarea impertinentă și scandalosa a celui-a. Totu în acea diu'a înse mi-sosf de la V. Ordinariatu una dispasetiune, prin care Ign. Szabó fu denumitu de cantoru și docente în t e r i m a l u la Homorodulu de mediu-locu. Adducandu eu această la cunoscinti'a lui Papp Döme, domniului mi declară, că dispusetiunea episcopesca nu se pote primi, și la observarea mea, că aceea e numai interimala precum și că multimea poporului stă pre langa V. Vagău respective contra cumnatu-s'eu, mi-spuse, că ellu mi-va demustră contrariulu, că-cî are să considere caus'a de a sa propria. Deci prin emissari tramissi prin satu în noptea de 16 Oct. conchiamă pre 17 demaneti'a poporulu la adunare ; dar' pre langa tota porunc'a pressaata și apromissiuni de aldasiu nu potu adună mai multi de 18. însi, cari cu cei prinsu de ellu pre strada se sporira pana la 24. În acestu conventiculu, la care s'a feritu, ca draculu de tamăia a me invită și pre mien, se servi de influinti'a sa de officialu comitatensu spre a îndemnă poporul, să nu primesca ordinatiunea interimala episcopesca, adaugundu, că numai pop'a (adeca eu) porta vin'a acestei dispusetiuni, și că de nu-i place popii de cumnatu-s'eu Szilágyi Gyuri că invetiatoriu și cantoru, a oi pote merge (pop'a) pre aci în colo. Mai îndemnă apoi pre cei de faci'a a trage cruce pre harthia alb'a și a 2-a s'eu a 3-a di om-puse una representatiune la Pr. SSa Par. Ep-pu la care subscrișse pre cei ce neci știusera la ce au trassu cruce, subscriindu-o ellu în loculu primu si pentru mai mare forfoiu seau presiune adaugandu-si langa nume și dirigatori'a sa (jude orfanalu). — În acesta representatiune spune Dlu Papp Döme fără nici una sfiela, că ellu și cei subscrișsi nu potu prim' dispusetiunea epesca aruncandu vin'a pre preotu, că ellu porta caus'a acestei dispusetiuni ; ca si cum buna-minte unu preotu. ori carele aru poté impune episcopulu s'eu că să faca dispusetiuni în favorea sau defavorea lui Papp Döme s'eu Szilágyi Gyuri.

D'in aceste se vede apriatu, că Papp Döme a îndemnatu una fractiune d'in poporul liniscitu la renitentia contr'a dispusetiunei interimale epescei, atfiandu-o totu o data si în contr'a preotulu s'eu, cu care în decursu de 7 ani a traitu în cea mai buna pace și linisce, — mai în colo nu numai, că s'a pusu în fruntea oppusetiunei, ci că pre această cu una maiestria și intriga țiesuta în sinulu fa-

millei sale și a loru căti-va ruditi mai de appropo, cu cari au formatu una clică, a creatu-o ellu însu-si ; că-cî paciniculu, blandulu și ascultariulu poporu nu i-aru fi plesnit neci prin minte a se oppune dispusetiuniloru epescei, de nu-lu îndemnă și atfiți spre aceea P. Döme sub egidea sa de tistu varmegescu. Astfelu s'a începutu și de aci s'a continuatu totu cu mai mare vehementia și obrasnica atfițarea poporului în contr'a dispusetiunii epescei și în contr'a persoanei preotulu prin P. Döme et comp. Si ca domniea lui în cestiunea subversante să fia perfectă a supr'a fractiunei de poporu sedusse prin ellu, precum mi-au spusu unii d'între poporeni remasi credintiosi, P. Döme a facutu de scire prin satu, că pentru tote urmările ellu va fi respundietoriu pana în câtu ajunge avutt'a lui. Postimu ! Dle Cicariu, neci această nu însemna atfițare ?

Între aceste în 23. Oct. mi-venf de la ven. ordinariatu allu doile scrișsu, în care, cu provocare la relațiunea mea despre rezultatulu allegerei, mi-se lasa, „ca să applicu provisorie pre Ignatiu Sabău de cantoru invetiatoriu pana la finea annulu scolaru, fiindu că întârdfarea aplicarei invetiatoriloru e numai spre scaderea invetiamentulu poporulu. Ér' dupa finea annulu scolaru, currentand u-se statiunea, se va țiené noua allegere, și atunci decum-va Ign. Sabău va fi demnu de aceea-si va fi allessu, i-se va da și decretulu. Nu știu, ce aru fi facutu dlu Cicariu dupa arrogat'a-si întieleptiune înalta între astfelu de impregiurări ; dar' eu unulu, dupa marginit'a mea judecată, nu am aflatu neci unu temeiu de a resonă în contr'a acestei dispusetiuni epescei, pre carea o am aflatu prémotivata și correctă. Deci observandu, că una fractiune de poporu țienuta în atfițare și renitentia continua de cătra Papp Döme et comp. se oppune intr'un'a de a prim' dispusetiunea epesca ; dupa ce capacitatea lui P. Döme prin comitele supremu, pre langa tote apromissiunile acelu-a, nu a avutu neci unu rezultat, nu-mi remase alt'a, decâtu, pentru ca de una parte să nu remana în continuu besereca lipsita de cantoru și scol'a de invetiatoriu spre greutatea mea și detrimentulu spiritualu allu poporulu ; de alta parte spre a validă duplicea dispusetiune epesca, și astfelu în contr'a unoru atfițatori și renitenti a salvă auctoritatea archieresca : să recurgu pentru assistentia politica și să incunoscintiediu pre de alta parte despre această pre ven. ordinariatu. Asiă amu și facutu, și comitatulu în congregatiunea sa d'in 4. Nov. a. tr. a decisu a esmitte pre Dlu jude adm. Aug. Szabó pentru a capacită poporulu renitentu despre deturinti'a sa si la casu de nesuccedere a duce în efeptu dispusetiunea epesca pre spesele renitentiloru, era pre renitentii pertinaci a-i pedepaf esemplariter. Luandu scire despre această Papp Döme et comp., au îndemnatu pre cei castigati degiá d'in poporu, ca să nu asculte neci de comitatu, fia ori ce va fi. Între aceste Szilágyi Gyuri, fostu invetiatoriu — fără neci unu sporiu — în Madarasu în locu de a-si ocupă postulu conferitu — d'in gratia — în Carasieu în 22. Nov. se mută în Homorodu, și astfelu compani'a atfițatoriloru se sporf cu doi însi (Szilágyi și socia-sa Papp Lilla invetiatoresca dimissionata d'in Siomcut'a-Mare.)

În 23. Nov. dlu jude administrativu, Aug. Szabó venf la Homorodu pentru efeptuirea decisiunii comitatulu, însoțitu de unu singuru panduru. Aci înse dede de renitentia nesepărata, pana acolo, în câtu unulu d'între cei mai adicti ai lui P. Döme și d'între toti renitentii cellu mai increditu și mai crunte, Teodoru Tataru betranulu, avă curagiulu (cu de a buna sama insufflatu mai de înainte de P. Döme et comp.) de a spune judeului administrativu, carele cercă a-i capacitate cu bun'a, că „ori-ce va fi, dar' ei nu voru ascultă neci de comitatu.“ Acestu-a singuru, și nimene altulu fu, pentru oppunere atfițatoria la demandarea dlu jude adm. pusu în ferra si sub pudia pana alta di demanetia, candu apoi fi lassatu liberu. — Vedeudu deci dlu jude adm. Aug. Szabó, că cu capacitate nu-si pote ajunge scopulu, tramisse pre uniculu panduru, ce-lu aveă sub dispusetiune, dupa doi comisari de securitate, că cu ajutoriulu acelloru-a să conduca carra pentru stramutarea invetiatorulu. Astfelu trecu apoi una diu'a în pace. În cea urmatoria (24. Nov.) judele administrativu de nou a cercatu a capacitate cu bun'a

VARIETATI.

* (Professori approbati). DD. Stefanu Gulesiu si Simeonu Toma, profesori supplenti la gimnasiul de Beiusiu, dupa absolverea cursului teologicu la Vienn'a fure tramissi ca stipendiusi ai P. S. S. Episcopului Iosifu Popu-Selagianu la facultatea filosofica de Pest'a spre a se pregati pentru cariera profesorală. Dupa ascultarea studioru in tempu de doi anni la acesta facultate, luni in 3. Fauru, a. e. depusera essamenulu professoralu cusuccessu imbucuratori. St. Gulesiu fu approbatu d'in istoria si filosofia, era S. Toma d'in filologia classica, ambii pentru gimnasialu intregu cu limbele de propunere romana si magiara. Generos'a fapta a laudatului Eppu ne indreptatesce a spera ca Prae SSA va afla de siguru modulu cum se imbunatatesc a starea materiale a professoriloru de la acellu gimnasiu, care sta sub patronatulu si ingrijirea sa spre a se polé in viitoriu mediuloc stabilitati professoriloru, cari actualmente luptandu-se cu neajunsele vietiei, dupa 3—5—10 anni de servitiu, adeca dupa ce prin prasse indelungata au devenitu cei mai abili de professura sunt siliti a o parasi, cerendu a li-se da parochie mai bune pentru a-si poté assecura mai lesne viitoriulu familiei. Mare inconvenientu acestu-a si impededoria desvoltării si redicării prestigiulu acellu gimnasiu. Sima ca pr. SSA are nobilit'a ambitiué d'a fi descendintele lui Maioru si armatoriulu lui Vulcanu, fia casé devina si consociulu loru in immortalitate! bine meritandu de natiué si beserica. — Cu acesta occasiune venimu a luá cu placere notitia, ca in dillele aceste au mai facutu censura advocatiale cu successu favorabilu DD, Ioane Belesiu, adjunctu de conceptist la tabl'a reg. in Pest'a si A. Gait'a, sub-jude in Fagetu.

* (Diphtheritis), acestu morbu ce grassedia acum de lungu tempu in unele tienuturi alle Transilvaniei, nu numai ca nu slabesce, ci se pare ca se tota latiesce si se areta totu cu mai mare furia. Precum cetimu in „P. L.“ de la 28. Jan. in tempu de douedeci de dille ar' fi cadutu victime alle acestu morbu 68 de suflete si anume: in Alfalu 20, in Tölgyes 9, in Corbu (Holló) 8, in Zsedányatak 15, in Remetea 10, in Salomas 2 si in Bekas 4.

* (Statisticu). Dupa celle mai noue date statistice impoporiatiunea Europei dupa confessiuni numera 147,800.000 romano-catolici, 71,600.000 protestanti, 69,100.000 greco-orient. 6,800.000 mahomedani, 500,000 judani, cam 500,000 pagani si alte secte crescine singuratece cam 200.000.

Franc'ia. Atitudinea comisiunii de 30. a adunării nationale a scosu d'in tacere pre unu barbatu, care de la inchiarea pacii incoce pare a se fi datu cu totul totu uitării. Acestu barbatu este Juliu Favre. Intr'o conferintia de partida a stangei republicane dlu Arago a reportatu despre celle ce s'au petrecutu in sinulu comisiunii de 30, precum si despre negociatiunile comisiunii cu d. Thiers. In genere partida a aprobatu procedur'a minoritati comisiunii. Numai d. Favre n'a aflu o pre deplinu correcta. Messagiulu presiedintelui — dice dlu Favre — a fostu primitu d'in partea toturoru acelloru-a cari punu interessulu tierrei mai pre susu de cellu personalu, ca una garantia a pacii publice, de-ora ce elu assecura Franciei acea unica forma de guvern. carea i pote offeri linisce si pace. Dlu Thiers a facutu inse reu ca n' acceptatu propunerea lui Kerdrel, carea, fiindu unu actu de suspiciunare a slabitu impresiunea si effectulu bunu allu messagiulu seu; ellu a facutu reu, ca n'a remasu neclintitu pre terrenulu nunciulu seu si de acollo se propuna dreptei conditionile salle, in locu ca acest'a se-i puna acum conditioni. Urmările acestei erore se vedu acum in atitudinea comisiunii. — D. Arago: Minoritatea va protestá intru unu reportu separatu contra concluseru comisiunii. D. Favre: A protestá e forte frumosu; dar' acest'a

remane totu-si numai unu actu negativu. Minoritatea trebuie se faca unu contra-proiectu; cesiunea republicei trebuie adusa pre tribuna, pentru ca contrarii ei se fia batuti aperte si pre facia. — D. Arago: Dar' daca si minoritatea va fi desbinata, seau daca d. Thiers nu-i va approbá contra proiectulu, ce va fi atunci de facutu? — D. Favre: Acest'a n'are d'a face cu necessitatea urgenta a unni contra-proiectu; si daca nu veti face proiectu, voi face eu si lu-voiu representá pre tribuna, de-ora ce viitoriulu tierrei se afla in jocu. — Mai multi domni d'entre cei de facia se allaturara la parerea lui Favre si recomandara membriloru comisiunii de 30 ca se lucre in acestu sensu.

Scirea addusa de unele diurnale, relativa la participarea lui Thiers la espusetiunea de Vienn'a este nefundata, de-ora ce pana acum nu s'a luat n' unu concludu in acesta privintia. Thiers numai asié va poté merge la Vienn'a ca representante allu Franciei, daca cum va suveranii s'aru contiell-ge a tiené cu acesta occasiune unu congressu.

Romani'a. De la Bucuresci se comunica pre calle telegrafica, ca guvernulu a presentatu camerai unu proiectu de lege espre arendarea liniei ferrate Bucuresci Giurgiu, care linia pana acum a fostu administrata de guvern. Mai departe se repportedia, ca in 30. Jan. s'au alesu 3 episcopi pre basea nouei legi besericesci; la acesta alegere au participatu ambele camere.

Austria. Diariulu de Vienn'a „N. Fr. Pr.“ comunica d'infonte securu, ca reform'a legii electorale este assecurata; proiectulu se va presentá cátu mai currendu. Maj. Sa examine dia tocmai in momentele aceste elaboratulu ministerialu; examenulu e strictu si scrupulosu, asié incátu nici celle mai mici detaiuri nu romanu neconsiderate; cu tote acestea inse se spera cu positivitate, ca motivele produse voru fi destullu de valorose, pentru ca esamatoriulu se recuncea introducerea nouei reforme electorale una necessitate politica.

Sciri electrice.

Bucuresci, 2. Fauru. Guvernulu presinta Camerei proiectulu proprietariloru de pamentu romanu in privintia infiintării unni institutu nationalu de creditu fonciariu. Ministrulu de finantie dechiara, ca alte, proiecte, referitorie la acestu institutu, le va presentá camerei numai ca informatiuni. Pentru proiectulu romanu fu presintatu si acceptatu unu proiectu de urgentia.

Petropole, 3. Fauru. Foiele officiose annuncia, ca espeditiunea bellica contra Chiwei se va porni cátu de currendu; armat'a voiesce numai a pedepsi Chanatulu si apoi numai de cátu a se reintorce.

Viena, 4. Fauru. In septeman'a acest'a se voru inspectoná lucrările de la „port'a de ferru“ cáte unu reprezentante austriacu, ungerenu si turcescu voru fi delegati.

Londonu, 4. Fauru. Se constata, ca cert'a intre Russi'a si Angli'a in privintia Afghanistanului s'aru fi applanatu.

Bursa de Vien'a de la 3. Fauru 1873.

5%, metali.	66.99	Londra	108.85
Imprum. nat.	71.20	Argintu	107.10
Sorti d'in 1860	103.75	Galbeuu	5.19
Act. de banca	963.—	Napoleon'd'or	8.69 1/2
Act. inst. cre.	332.50		

Propriet., edit. si red. respundiet. :

ALESSANDRU ROMANU.

pre renitentii adunati. (Mul'imea poporului pacinicu si ascultatoriu era pre acasa.) Renitentii inse erau insufliati si incuragiati a se oppune pana la estremitate. Astfelu judele administrativu rogá pre Papp Dóme, ca dupa infuint'a ce o are a supra poporulu, (u. b. fiindu locuitoriu in locu) se-lu capacitedie a se supune de buna voia dispusetiunii eppesci si decisiunii comitatului. Dar' ce se vedi? Ací in celle d'in urma in locu de a capacita pre cei ce-i iritasse pana la estremitate, i mai impintená inca o data si i infocá in contr'a mea; cá-ci la provocarea judelui adm. essindu d'in scola afara intre poporu, graí in modulu urmatoriu: „De ora-ce, precum vedeti, omeni buni, pop'a a addusu brachiu a supra vostra, de sila cauta se ve plecati dar' veti protestá si veti cere scriessore de la dlu szolgabireu, — asié dara? — Asié, dle, fu respunsulu renitentiloru. Intrebu pre dlu Cicariu, ore nu aru fi potutu tocmaí cu cáte-va cuvinte bune P. Dóme totu ce a fostu stricatu pana acolo? Dar' scopulu lui a fostu a me trentá pre mine chiaru si prin iritarea poporulu pana la una resbunare infioratoria, la ce eu atátu pre ellu, cátu si pre poporu lu cugetassemu necapace, dar' ce dorere, in scurte mominte s'a implinitu in tota terribilitatea sa. Cá-ci adeca de locu dupa scen'a enarrata, P. Dóme intrandu in scola, cerú — in tipu de fiscaiu — in numele poporulu a se luá prin judele administrativu protocollu, ceea ce s'a si facutu. Inse neci finisse P. Dóme a-si dictá protestulu la protocollu, candu — cam pre la 5 1/3 ore ser'a — se audi afara in antea scolei strigare: „focu!“ la ce essindu cu totii spariati d'in scola, observaramu, ca arde coperisiulu staulului d'in curtea parochiala, prefacundu-se acest'a cu coteliele de langa ellu cam intru una ora si jumetate in cenusia. Candu acestu focu era, mai trecut si stinsa, de odata se observa altulu la cornulu celu mai indepartatu alu siurei d'in strésina, si asié cu siur'a in scurtu se prefacura in cenusia si scrumu tote celelalte superedificate economice, tota agoni-sel'a si multe instruminte economice, fiindu si cas'a in cellu mai mare periclu. Observu, ca de asiú fi observatu cellu mai micu excessu d'in partea personalului securitatii publice, eu asiú fi fostu cellu d'antáiu, care i-asiú fi acusatú demultu, si nu i-asiú crutiá neci chiaru aci in publicitate, dar' precumu sub decursulu focului, asié si mai nainte nu au facutu alta, decátu au grigitu de oridinea si linisce, fára a eserce neci umbra de terrorisare. Astfelu rolulu, ce-lu ascrie Dlu Cicariu organeloru de securitate si judelui administrativu, sub a carui dispusetiune steteá acellu-a, e numai fetulu fantasiei cicaresci. De altmintrea dsa e mare magistru allu spressiuniloru bombastico-fantastice. E dreptu, ca Teodoru Tataru betr. (totu cfrontulu d'in scria precedentá), carele pana ce aredeau superedificatele d'in aul'a parochiala, fu gasitu prin judele adm. pre strada cu manile in siuu si tramissu la stingere, era mai tardfu — cundu ardea siur'a — o luasse la sanetos'a, a cadutu sub propusu de criminalitate, si totu-si demanét'u era-si lassatu liberu.

In processulu verbalu continuatu a dou'a dí (dupa focu) eu amu desvoltatu si demustratu, ca aprinderea a fostu esfuint'a furiei poporulu atítiatu prin P. Dóme si comp.

Astfelu si acést'a e starea adeverata a „causei homorodane“, si numai fantasii cicaresca potentata, pote, prin informatiunile si chiaru calumniele unoru voitori de reu ai mei, au dora inca si prin ce-va preocupare individuala, a potutu se si-o intipuesca altcum.

(Va urmá.)

ROMANIA.

Adunarea deputatiloru.

Siedint'a de Vineri, 12. Jan. 1873.

(Urmare.)*

D. N. Ionescu. Namu vorbitu de d. Catargiu depntatulu; vorbescu in genere despre faptele omeniloru publici. Me amenintati cu duelulu in faci'a camerei? Ei, d-loru, se terminamu o-data cu duelurilo, cá-ci ele se facu fára ca parchetulu se se intereseze de

ele, fára chiaru se le scie, si fára se se tramita inaintea justitiei acei-a, carile comitu. Me amenintati cu duelulu pentru c'amu vorbitu de d. Mavrogheni? Dara insusi d-lui a cerutu se fia datu judecatii, ca se nu i-se totu impute acestu faptu.

D. Catargiu. Nu e parlamentaru cuventulu delapidare.

D. N. Ionescu explica ca ori-ce dare mai multu in defavorea tesaurului, cu séu fára intentiune, nu se pote numi de cátu delapidare.

Candu juratii se ataca pentru fapte d'entre cari unele stau in man'a justitiei ca se le reprime, cándu justiti'a potea aplicá corectiuni, candu acést'a institutiune e de cuendu, candu nu s'a demonstratu cu nimicu cá juriulu e coruptibilu séu abuzéza, cum poteti veni se li atacati institutiunea? Adeveratulu motivu este cá juratii nu condamna delictetele de pressa. De ce achita juratii press'a? Pentru c'au constitutiunea, care desfiintéza ori-ce lege in contr'a pressei. Press'a nu se acorda cátu pentru cá e pusa sub impunitate. Constitutiunea nu acorda pressei impunitate, ea acorda ori-cui dreptulu d'a chiamá in judecata pe calomniatori, inse n'o pune sub isbirile peterii. Candu daru introduceti in codice penaltati pentru pressa in contra constitutiunii, sincere vi sunt propunerile? Corectivulu pressei este opiniunea publica: unu diariu care se vindé, care calomniéza, si perde prestigiulu si nu se pote sustienié. Apoi, celu calomniatu are dreptulu d'a cere reperatiune. Unde vedeti daru necessitatea d'a isbi press'a? Vreti se luati ore-care mesure. Ei bine, faceti-le astu-felu in cátu se nu restornati tote institutiunile si se nesocotiti tote principiile legislatiunii. Vreti se restringeti recusatiunea la jurati? Pentru ce? Recusatiunea are de obiectu se alunge prepusulu cá acusatulu e judecatu de inamicii sei. Daru restringeti si recusatiunea si luati juriulu si delictetele de presa: acést'a nu este o inimicitia? Ca se dati garantie mai mari poteati admite jurati in constituirea camerei de punere sub acusatiune ca in Engliter'a, inse nu aduceti isbiri garantiiloru constitutionale nu nabusiti press'a, nu nesocotiti principiile generale ale legiloru.

Dupa acést'a urméza ore-caru, esplicári asupra cuventulu delapidare, adressatu d-lui Mavrogheni, ministrulu de finantie.

D. Costa-Foru areta cá d. N. Ionescu, ca se probeze cá juriulu face bine ce face, a espusu cá cei mari sunt ocrotiti si cá insu-si ministrulu de finantie delapidéza, dar' nu e datu judecatii. Éta care este intentiunea dlu N. Ionescu, d'a face pre ministru „delapidatoru.“ Daca d. N. Ionescu vré se fia leale, se iée actele si se-si faca acusatiunea in 24 s'au 56 de ore, ca d. Mavrogheni se fia tramissu judecatii. Daca d. N. Ionescu n'aru fi deputatu si d. Mavrogheni ministru, d. Ionescu ar' poté fi trasu in judecata ca calomniatore si, dar' fi o justitia dreapta, ar' fi condamnatu.

D. N. Ionescu explica ca dsa n'a avutu intentiunea d'a atacá pre d. Mavrogheni ca persona. Sè fi fostu o persecutiune afacerea celoru 600.000 franci, acést'a e posibilu, inse dsa n'a disu-o. Adi, vorbindu despre dinsa, a disu cá este o dare mai multu in defavorea tesaurului, imputata dlu Mavrogheni, pentru care a cerutu se fia datu in judecata si pentru care d. Ionu Ghica a luatú responsabilitatea asupra-si. Cá delapidatorele ar' fi d. Mavrogheni, acést'a n'a fostu in intentiunea dsale. A adusu acestu esemplu vorbindu despre juriu, inse n'a avutu intentiunea d'a afirmá cá d. Mavrogheni e faptuitorulu, ci cá i s'a atribuitu fapt'a. A fostu unu votu, o camera intrega s'a ocupatu d'acést'a afacere, votulu nu s'a potutu aplicá si, vorbindu de d'iusulu, n'a creditu cá pote fi calificatu de calomniatore.

D. Costa-Foru constata cá aceste declarári probeza cá d. N. Ionescu a fostu in erore. Daca a fostu unu votu neaplicatu, e cine-va vinovatú; séu camera, pentru cá n'a facutu bine instrutiunea, s'au d. N. Ionescu, care n'a voitu s'o lumineze si se inhatie afacerea. Aceste esplicári le primimu. Cu acést'a siedint'a se radica.

Estrassa d. „Rom.“

*) Vedi nr. trec. ai „Fed.“